

УДК 330.190

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.193.81-86>**Богданюк І.В.**

кандидат юридичних наук

Інститут тваринництва Національної академії аграрних наук України

Bohdaniuk Ihor

PhD in Law Sc.

Institute of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine

<https://orcid.org/0000-0003-4782-9986>

ВИКОРИСТАННЯ ІНДИКАТОРНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах ринкової нестабільності, конкурентного тиску, фінансових криз та інших зовнішніх і внутрішніх викликів важливою складовою стійкості та розвитку підприємства є економічна безпека, питанню дослідження якої присвячена стаття. Виявлено що оцінка економічної безпеки допомагає пристосуватися до наявних умов та дає спроможність швидко усунути різноманітні загрози, що забезпечує стабільну діяльність підприємства. Дослідження джерел літератури дозволило виявити, що для оцінювання економічної безпеки підприємств існує безліч методик, проте одним із найбільш ефективних є індикаторний підхід. Цей підхід базується на аналізі та інтерпретації ряду ключових показників, які дозволяють визначити стан різних сфер діяльності підприємства. Індикаторний підхід полягає в системному підході щодо оцінки економічної безпеки шляхом аналізу набору індикаторів, які відображають стан підприємства за ключовими напрямками його діяльності. Індикатори є кількісними показниками, що характеризують стан окремих сфер функціонування підприємства та дозволяють оцінити їх у цілому. Індикаторний підхід є універсальним і може бути адаптованим до специфіки різних галузей та підприємств. Це робить його ефективним інструментом для широкого кола підприємств незалежно від їхнього розміру, структури або сфери діяльності. Оцінка економічної безпеки через індикатори дозволяє керівникам підприємств приймати більш точні та обґрунтовані управлінські рішення, що сприяє зміцненню їх стійкості до зовнішніх і внутрішніх викликів. Застосування індикаторного підходу не тільки підвищує стійкість підприємства в короткостроковій перспективі, але й сприяє розробці довгострокових стратегій, які враховують як поточні, так і майбутні ризики. Індикаторний підхід дозволяє комплексно та системно оцінювати стан економічної безпеки та охоплює ключові аспекти діяльності підприємства – фінансову, виробничу, кадрову, правову та інші сфери. Це забезпечує глибоке розуміння поточного стану підприємства та його вразливих місць. Залежно від значущості загроз і суб'єктивних переваг авторів та галузевої специфіки, вибір та спосіб групування індикаторів оцінки рівня економічної безпеки підприємства суттєво різняться.

Ключові слова: безпека, індикатори, підприємство, методи оцінки, підходи.

THE INDICATOR APPROACH TO ASSESSING THE ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES

In the conditions of market instability, competitive pressure, financial crises and other external and internal challenges, an important component of the stability and development of the enterprise is economic security, which is the subject of research in the article. It was found that the assessment of economic security helps to adapt to the existing conditions and gives the ability to quickly eliminate various threats, which ensures the stable operation of the enterprise. The study of literature sources revealed that there are many methods for assessing the economic security of enterprises, but one of the most effective is the indicator approach. This approach is based on the analysis and interpretation of a number of key indicators that allow determining the state of various areas of the enterprise. The indicator approach is a systematic approach to assessing economic security by analyzing a set of indicators that reflect the state of the enterprise in key areas of its activity. Indicators are quantitative indicators that characterize the state of individual spheres of the enterprise's functioning and allow to evaluate them as a whole. The indicator approach is universal and can be adapted to the specifics of various industries and enterprises. This makes it an effective tool for a wide range of enterprises, regardless of their size, structure or field of activity. The assessment of economic security through indicators allows enterprise managers to make more accurate and well-founded management decisions, which contributes to strengthening their resistance to external and internal challenges. The application of the indicator approach not only increases the sustainability of the enterprise in the short term, but also contributes to the development of long-term strategies that take into account both current and future risks. The indicator approach allows for a comprehensive and systematic assessment

of the state of economic security and covers key aspects of the enterprise's activity - financial, production, personnel, legal and other areas. This provides a deep understanding of the current state of the enterprise and its vulnerabilities. Depending on the significance of the threats and the subjective preferences of the authors and the specifics of the industry, the choice and method of grouping indicators for assessing the level of economic security of the enterprise differ significantly.

Key words: security, indicators, enterprise, assessment methods, approaches.

JEL Classification: D81, L25, M21, O12

Постановка проблеми у загальному вигляді У процесі аналізу та підбиття підсумків економічного розвитку підприємства важливо визначити фактично досягнутий рівень його економічної безпеки. Оцінювання економічної безпеки здійснюється шляхом порівняння фактичних результатів із пороговими значеннями. Якщо отримані показники не перевищують встановлених порогів, це свідчить про те, що підприємство перебуває в зоні економічної безпеки. У разі, якщо фактичні показники перевищують порогові значення, підприємство потрапляє в небезпечну зону. Така ситуація характерна не лише для підприємств з нестабільною економікою, а й для тих, які загалом мають позитивний економічний стан.

Якщо за межі порогових значень виходять лише окремі параметри, рівень економічної безпеки не можна оцінювати виключно на основі кількісного співвідношення параметрів, що перевищили пороги та тих, що залишилися в межах. Потрібно враховувати значущість кожного параметра для підприємства, що можна визначити за допомогою методу експертних оцінок. Порівняння фактичних результатів з нормативними значеннями допоможе виявити, в яких аспектах фінансової діяльності підприємство перебуває в небезпечній зоні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій Індикатори стану економічної безпеки підприємства досліджували багато відомих вітчизняних та зарубіжних науковців: Гесць В. М., Оборська С. В., Ковальчук Т. Т., Базилюк А. В., Щербак А. В., Сухоруков А. І., Завадський Й. С. та інші. Ці вчені внесли вагомий внесок у розвиток індикаторного підходу до оцінки економічної безпеки підприємств та розробили практичні методики, які використовуються в сучасних дослідженнях і на практиці.

Незважаючи на достатню кількість дослідників, подальший розгляд питання використання індикаторного підходу оцінювання економічної безпеки підприємства постає важливим для покращення оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

Мета статті є дослідження показників використання індикаторного підходу щодо оцінювання стану фінансово-економічної безпеки підприємств.

Виклад основного матеріалу Коли сформовано перелік загроз, визначаються критерії економічної (фінансової) безпеки (якісні або кількісні), які визначаються індикаторами економічної (фінансової) безпеки об'єкту дослідження. Важливе значення для економічної безпеки мають не самі показники, а їх порогові значення (граничні величини), недотримання значень яких перешкоджає нормальному розвитку різних елементів відтворення, приводячи до створення

негативних тенденцій у сфері економічної безпеки [6].

Показники, за якими визначено порогові значення, є системою індикаторів економічної безпеки, за допомогою якої оперативно аналізується стан економічної та фінансової безпеки різних об'єктів, попереджається розвиток негативних тенденцій, вносяться необхідні корективи та прогнозується подальший розвиток подій [1].

Аналіз різних напрямів фінансової складової діяльності підприємства дозволяє спрогнозувати загрози економічної безпеки на довгостроковий період. До цього слід додати, що нині в арсеналі економіста-дослідника є чимало різноманітних прийомів та методів прогнозування фінансових показників, зокрема, з позиції можливого банкрутства.

Для адекватної оцінки впливу кожного структурно-функціонального показника доцільно дослідити такі важливі аспекти, як: - обставини прояву небезпек; причини виникнення втрат; процеси, що зумовлюють усунення можливих негативних впливів; економічні індикатори, що відбивають рівень захищеності суб'єкта господарювання.

Пропонується оцінювати ефективність заходів щодо забезпечення економічної безпеки за величиною відношення суми збитків до вартості заходів щодо забезпечення економічної безпеки. Тобто, що для розрахунку необхідно визначити вартість заходів щодо забезпечення економічної безпеки, для чого, у свою чергу, має бути створена така система заходів, щоб можна було підрахувати її вартість.

Аналіз показує, що така система заходів підприємствами не розробляється внаслідок того, що її розробка та реалізація вимагають чималих витрат. Ці заходи виходять за межі виробничих витрат і створюються відокремлено від них. Отже, загальні витрати виробництва зростають, та за інших рівних умов частка прибутку підприємства скорочується. У цій ситуації кожен суб'єкт господарювання вирішує проблему по-своєму. Одні організації забезпечують свою економічну безпеку при скороченні частки прибутку за рахунок розробки та впровадження системи відповідних заходів, інші не здійснюють жодних витрат на розробку та впровадження системи заходів, виключають такі витрати, не відволікають капітал на подібні цілі, збільшуючи при цьому частку ризику, і одержують більший прибуток.

Кожен з функціональних напрямів оцінки економічної безпеки містить значну кількість різноманітних показників. Для інтегральної оцінки можна скористатися значеннями таких показників, хоча оцінити економічну безпеку підприємства за функціональними складовими ґрунтуючись на статистичних методах

обробки інформації складно, оскільки деякі з показників складно формалізуються. І все-таки важливість цієї проблеми для підприємства є досить великою, і недооцінювати її було б неправомірно.

Стан економічної безпеки підприємства відповідно з фактичними та пороговими значеннями індикаторів можна охарактеризувати так:

- нормальний, індикатори економічної безпеки у межах порогових значень;
- передкризовий, якщо значення одного з індикаторів виходить за межі критичного значення, а інші показники наближаються до свого граничного значення. При цьому залишаються можливості поліпшення значень даних показників;

□ кризовий стан настає у тому випадку, якщо значення більшості показників виходять за межі порогових значень та з'являються ознаки незворотності часткової втрати безпеки підприємства;

□ критичне, коли фактичні значення всіх показників виходять за межі граничних значень, а втрата безпеки стає неминучою.

Слід зазначити, що для кожного підприємства залежно від специфіки його діяльності необхідно конкретизувати перелік індикаторів (рис. 1). Від правильності визначення кількісних параметрів порогових значень залежить достовірність оцінки рівня економічної безпеки.

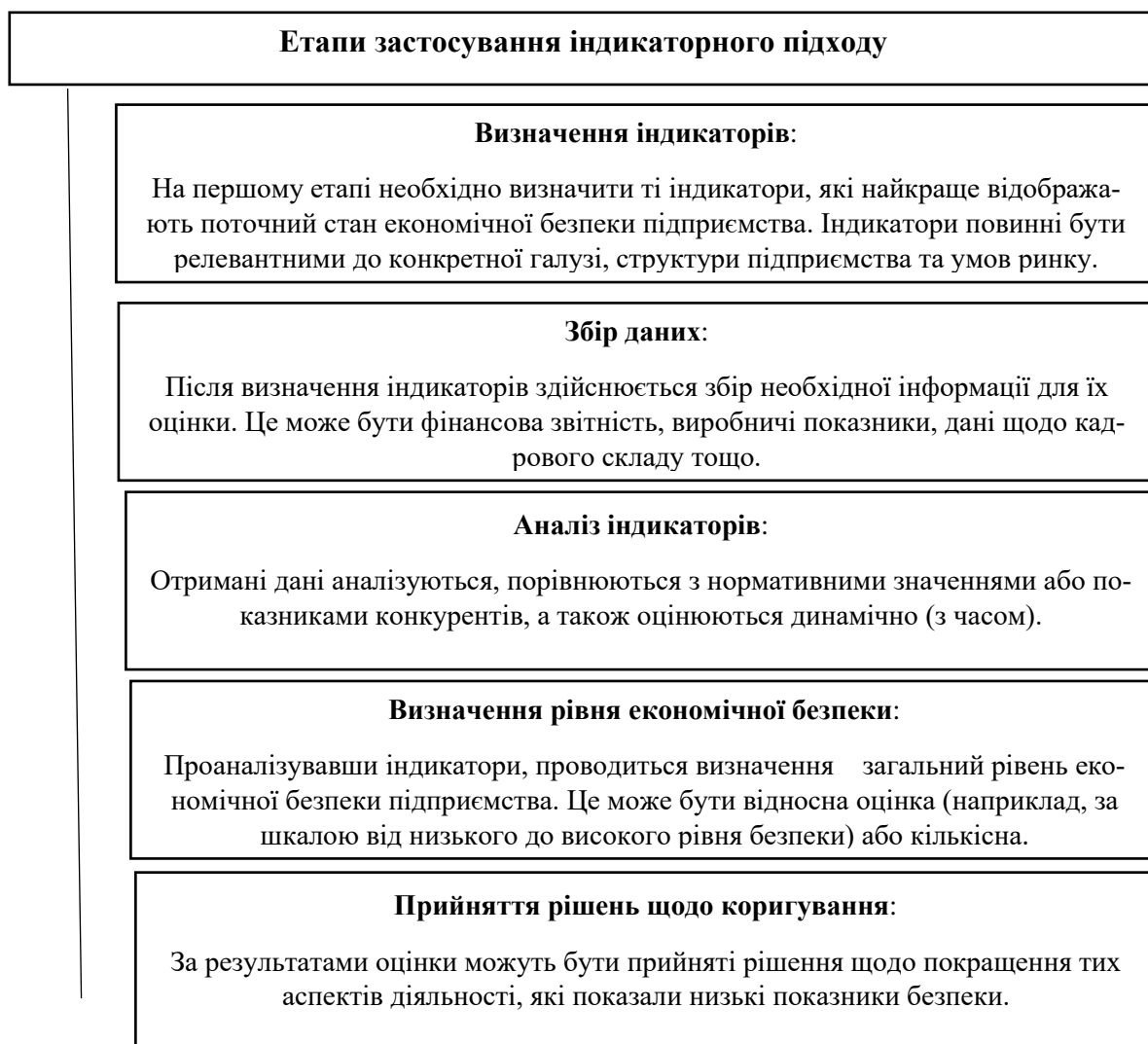

Рис. 1. Етапи застосування індикаторного підходу

Джерело: розроблено автором

Визначення джерел потенційної небезпеки є важливим пунктом забезпечення економічної безпеки. До них відносять [3]:

- конкуренти;
- політична та економічна обстановка в країні та світі загалом;
- податкова політика підприємства;
- некваліфікований персонал;

- інформаційні технології;
- засоби масової інформації;
- науково-технічний прогрес та старіння технології виробництва;
- соціокультурне середовище всередині підприємства;
- переважний менталітет персоналу;
- кадрова політика;

- правова незахищеність бізнесу;
- втрата ділової репутації та інші.

Для оцінки рівня економічної безпеки потрібно проводити аналіз системи індикаторів, яка є сукупністю показників виробничої діяльності, фінансово-господарської діяльності та соціальної сфери. Система індикаторів економічної безпеки визначає ступінь захищеності інтересів підприємства та рівень стабільності економічного стану.

Встановлення рівня безпеки за результатами порівняння фактичних значень показників (індикаторів) з

їх граничними (пороговими) значеннями є суттю індикаторного підходу щодо оцінювання економічної та фінансової безпеки. Найвищий рівень безпеки досягається коли вся сукупність індикаторів знаходиться в межах порогових значень, а порогове значення кожного з індикаторів досягається не на шкоду іншим [7; 4].

В таблиці 1 приведено основні сфери економічної безпеки підприємства, в кожній з яких виділяються індикатори, що допомагають оцінити рівень стабільності та ризиків для бізнесу.

Таблиця 1

Індикатори економічної безпеки підприємства за основними сферами

Сфера економічної безпеки	Індикатори	Опис
Фінансова безпека	-Рентабельність (прибутковість) діяльності -Ліквідність активів -Коефіцієнт автономії -Кредитоспроможність - Стабільність грошових потоків	Оцінка фінансової стабільності підприємства, здатності генерувати прибуток, підтримувати ліквідність та забезпечувати своєчасне погашення боргів.
Інвестиційна безпека	- Частка інвестицій у загальних витратах - Динаміка залучення інвестицій - Показники окупності проєктів	Оцінюється рівень інвестиційної привабливості підприємства, здатність залучати інвесторів і окупність інвестиційних проєктів.
Виробнича безпека	-Продуктивність праці -Обсяги виробництва -Ступінь завантаженості виробничих потужностей - Собівартість продукції	Визначає ефективність виробничих процесів, здатність підприємства підтримувати стабільні обсяги виробництва та мінімізувати витрати.
Маркетингова безпека	-Частка ринку - Ступінь задоволеності клієнтів -Конкурентоспроможність продукції - Лояльність споживачів	Оцінка позицій підприємства на ринку, здатність утримувати клієнтську базу, ступінь конкурентоспроможності продуктів і послуг, адаптивність до ринкових змін.
Кадрова безпека	-Рівень плинності кадрів -Кваліфікація працівників - Ступінь залученості персоналу - Рівень мотивації працівників	Визначає ефективність управління людським капіталом, наявність кваліфікованих кадрів, їх мотивація та здатність підприємства утримувати таланти.
Інформаційна безпека	- Захищеність інформаційних систем - Кількість порушень безпеки -Ступінь використання інформаційних технологій	Оцінюється рівень захищеності інформаційних систем підприємства, впровадження технологій для запобігання кібератакам та мінімізації ризиків витоку даних.
Правова безпека	-Кількість судових справ -Дотримання законодавства - Юридична захищеність угод	Визначає рівень відповідності діяльності підприємства законодавчим вимогам, ризик судових позовів та ефективність юридичного захисту угод і контрактів.
Екологічна безпека	-Дотримання екологічних стандартів -Вплив виробництва на довкілля -Використання "зелених" технологій	Оцінюється вплив підприємства на довкілля, впровадження екологічних стандартів і технологій для зменшення негативного екологічного впливу.
Інноваційна безпека	- Рівень інноваційної активності -Кількість впроваджених новацій - Частка витрат на інновації	Визначає здатність підприємства до впровадження інновацій, нових технологій і продуктів, що підвищують його конкурентоспроможність на ринку
Технічна безпека	-Стан обладнання -Показники надійності та безвідмовності техніки - Відсоток модернізації	Оцінює технічний стан обладнання, ступінь модернізації виробничих потужностей, рівень ризику технічних збоїв і простоїв.

Джерело: розроблено автором

Як індикатори стану економічної безпеки можуть прийматись показники, які доцільно розділити на сім груп.

1. Індикатори фінансової складової економічної безпеки організації -сукупність показників результатів фінансово-господарської діяльності організації, ефективності використання капіталу організації, структури

витрат, інші загальновідомі показники фінансово-господарської діяльності, а також індикатори стану ринку цінних паперів організації, якості менеджменту, оцінки конкурентних переваг організації.

2. Індикатори кадрової складової економічної безпеки організації. До складу індикаторів входять:

- підгрупа показників рис характеру та

акцентуації всього кадрового складу організації. Ця підгрупа є основою для планування, організації та управління економічною безпекою;

□ підгрупа індикаторів чисельного складу персоналу організації та його динаміки. Ця підгрупа включає такі показники, як середньооблікова чисельність персоналу та динаміка її зміни, показники плинності кадрів, віковий, соціальний та кваліфікаційний склад персоналу з питомою вагою та динамічною статистикою зазначених показників;

□ підгрупа показників ефективності використання персоналу організації. Ця підгрупа включає показники продуктивності праці працівників, частки виручки, валової та чистого прибутку організації на одного працюючого, фондовій озброєності та ін. Важливий порівняльний аналіз отриманих даних з результатами досліджень аналогічних організацій, оскільки саме порівняння значень продуктивності праці на конкретному підприємстві із середньогалузевими значеннями дає реальну картину ефективності використання персоналу;

підгрупа індикаторів якості мотиваційної системи організації. Ця підгрупа повинна містити показники середньої оплати праці співробітників організації загалом та окремих професійних груп. Важливим індикатором є частка вартості об'єктів невиробничої сфери та вартості наданих працівникам соціальних пільг на одного працівника. Про якість системи мотивації та управління персоналом на підприємстві свідчать показники по частках зовнішнього найму та тих, хто закінчив власні корпоративні програми навчання в загальній кількості прийнятих на роботу, а також вартість витрат на навчання співробітників, що припадає на одного працюючого. Індикатори підгрупи знаходять цінність лише за порівняльним аналізі їх із аналогічними індикаторами з організаціям певної галузі. Показовими є дані про умови подальшого працевлаштування співробітників, що звільнилися з організації, розміри оплати їх праці, посадове та професійне зростання при переході в іншу організацію;

□ підгрупа індикаторів стану інтелектуального потенціалу організації. До цієї підгрупи відносять такі показники, як освітній склад персоналу, кількість винаходів та пропозицій раціоналізаторського характеру на одного працюючого, кількість патентів організації та одержуваних нею доходів від ліцензійної діяльності на одного співробітника організації, а також абсолютні та питомі значення отриманого підприємством ефекту від впровадження пропозицій співробітників ;

□ підгрупа індикаторів ефективності заходів, спрямованих на забезпечення економічної безпеки організації щодо її інтелектуальної та кадрової складової. Ця підгрупа включає показник ефективності заходів, що визначаються на основі карти розрахунку ефективності вживання заходів щодо методики оцінки різних видів шкоди.

3. Індикатори техніко-технологічної складової економічної безпеки організації. Дані індикатори поділяються на дві основні підгрупи, що характеризують рівень техніко-технологічної безпеки організації

Перша підгрупа відображає стан техніко-технологічної складової економічної безпеки, що визначається

на основі приватного функціонального критерію, сенс якого полягає в оцінці економічної ефективності вжитих заходів щодо забезпечення техніко-технологічної безпеки. Цей критерій розраховується шляхом співвіднесення сум понесених підприємством втрат та втрат яких змогли запобігти за техніко-технологічною складовою економічної безпеки організації з витратами на реалізацію заходів щодо забезпечення безпеки. Щодо значення критерію, то вище рівень техніко-технологічної безпеки організації. Цей критерій використовується при розрахунку сукупного критерію економічної безпеки організації.

До другої підгрупи належать традиційно використовувані для оцінки рівня технологічного потенціалу організації критерії: кількість ліцензій, патентів, що є в розпорядженні організації; співвідношення одержуваних та сплачуваних ліцензійних виплат; відсоток продукції організації, захищеної патентами; питома вага технологічного обладнання, захищеного патентами, а також обладнання, придбаного на основі ліцензійних договорів.

4. Індикатори правової складової економічної безпеки організації (приватний функціональний критерій політико-правової складової). Дані індикатори діляться на дві основні підгрупи.

До першої відносяться такі показники, як питома вага судових та арбітражних процесів у загальній кількості господарських договорів організації, частка виграних процесів до загальної кількості, число співробітників організації на одного працівника юридичної служби організації та ін. Індикатори даної підгрупи показують ступінь охоплення всіх сфер діяльності організації її юридичною підтримкою, якість правового забезпечення в плані опрацювання юридичної сторони договірних зобов'язань організації, ефективного відстоювання її інтересів у конфліктних ситуаціях, а також рівень планування юридичного забезпечення виробництва з метою запобігання можливим збиткам за правовою складовою економічної безпеки організації.

До другої підгрупи входять вартісні показники ефективності робіт по забезпеченню правової безпеки організації. Основними індикаторами є сальдо штрафних санкцій за господарськими договорами, частка витрат на юридичне забезпечення діяльності організації у загальній структурі її виробничих витрат, показник ефективності заходів, що вживаються з метою забезпечення правової безпеки організації, який розраховується за ефективністю заходів, що вживаються на основі методики оцінки збитків.

5. Індикатори інформаційної складової економічної безпеки організації. Ці індикатори також можна розділити на дві основні підгрупи.

До першої відносяться показники масштабу робіт з інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності організації: показник частки співробітників інформаційно-аналітичного підрозділу організації до загальної облікової чисельності співробітників; кількість джерел інформації, з якими має контакти підприємство; структура відділів інформаційно-аналітичного підрозділу організації та ін. Динамічний аналіз показників надає уявлення про масштаби діяльності інформаційно-аналітичної служби організації та її роль у загальній

структурі функціональних підрозділів.

До другої підгрупи входять вартісні індикатори: показник питомої ваги витрат на забезпечення інформаційної безпеки організації в її сукупних витратах, що відображає рівень фінансування.

6. Індикатори екологічної складової економічної безпеки організації. Виділяють дві основні підгрупи індикаторів з даної функціональної складової. До першої відносяться нормативи гранично допустимої концентрації шкідливих речовин (ГДК), встановлені чинним законодавством, до другої — показники ефективності заходів щодо забезпечення екологічної складової економічної безпеки, які вживає організація.

7. Індикатори силової складової економічної безпеки організації. До таких індикаторів прийнято відносити показник ефективності заходів, що вживаються у сфері безпеки, співвідношення вартості виявлених нестач матеріальних цінностей до загальної вартості майна організації, співвідношення величини видатків

на охорону до вартості майна організації.

Отже, індикатори дозволяють своєчасно виявляти загрози та ризики, що в майбутньому можуть негативно вплинути на економічну стабільність підприємства. Це допомагає керівникам приймати обґрунтовані рішення щодо усунення або мінімізації цих ризиків, запобігаючи критичним ситуаціям.

Висновки Індикаторний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства є ефективним інструментом управління ризиками та забезпечення стабільної діяльності в умовах ринкової нестабільності. Він дозволяє своєчасно виявляти загрози, прогнозувати потенційні ризики та приймати обґрунтовані управлінські рішення для їх усунення. Використання індикаторного підходу сприяє ефективнішому управлінню ресурсами та процесами на підприємстві, що позитивно впливає на його конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

Список використаних джерел:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека: монографія. Київ: Фенікс, 1999. 338 с.
2. Васильців Т. Г., Микитюк Р. М. Удосконалення методики оцінювання економічної безпеки підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22 № 14. С. 181–188.
3. Дідик А. М. Економічна безпека підприємства. Львів: Львівська політехніка, 2019. 624 с.
4. Каргузов Є. П. Методи оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 10. С. 115–123.
5. Коптева Г. М. Класифікація підходів до оцінки економічної безпеки підприємства. Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. 2020. Вип. 2, № 25. С. 221–229. URL: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.25-32>. (дата звернення 22 вересня 2024р.)
6. Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с.
7. Мунтіян В. І. Економічна безпека України. Київ: Видавництво КВІЦ, 1999. 462 с.
8. Сосновська О. О., Житар М. О. Аналіз методів оцінки рівня економічної безпеки підприємств. Бізнес Інформ. 2019. № 1. С. 21–26. URL: https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2019-1_0-pages-21_26.pdf (дата звернення 22 вересня 2024р.)

References:

1. Baranovskyi, O. I. (1999) Finansova bezpeka: monohrafiia [Financial Security: Monograph]. Kyiv: Feniks, Ukraine.
2. Vasylytsiv, T. H. and Mykytiuk, R. M. (2012) Udoskonalennia metodyky otsiniuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Improvement of the Methodology for Assessing the Economic Security of Enterprises]. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy - Scientific Bulletin of the National Forestry University of Ukraine. Vol. 22 no. 14. p. 181-188.
3. Didyk, A. M. (2019) Ekonomichna bezpeka pidpriemstva [Economic Security of Enterprises]. Lviv: Lvivska politekhnika, Ukraine.
4. Kartuzov, Ye. P. (2012) Metody otsiniuvannia rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstva [Methods for Assessing the Level of Financial Security of Enterprises]. Aktualni problemy ekonomiky - Current Problems of Economics. No. 10. p. 115-123.
5. Kopteva, H. M. (2020) Klyasyfikatsiia pidkhodiv do otsinky ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Classification of Approaches to Assessing the Economic Security of Enterprises.]. Skhidna Yevropa: Ekonomika, biznes ta upravlinnia - Eastern Europe: Economics, Business, and Management. Vol. 2, No. 25. p. 221–229. DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.25-32>. (accessed September 22, 2024).
6. Heiets, V. M., Kyzym, M. O. and Klebanova, T. S. (2006) Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo: monohrafiia [Modeling of Economic Security: State, Region, Enterprise: Monograph]. Kharkiv: INZHEK, Ukraine.
7. Muntian, V. I. (1999) Ekonomichna bezpeka Ukrainy [Economic Security of Ukraine]. Kyiv: KVITS, Ukraine.
8. Sosnovska, O. O. and Zhytar, M. O. (2019) Analiz metodiv otsinky rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Analysis of Methods for Assessing the Level of Economic Security of Enterprises]. Biznes Inform - Business Inform. No. 1. p. 21-26. Available at: https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2019-1_0-pages-21_26.pdf (accessed September 22, 2024).